



75. YAŞ KONYA YAZILARI: 6

## OTOBÜSLE ANKARA'YA GİDİYORUZ

**E**skiler söylemişse güzel söylemiştir muhakkak... İnanıyorum ki o sözlerin altında birer cevher gizlidir, yeter ki o cevheri bulup çıkarmasını bilelim. Ne demişti eskiler? *Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.* Bir cihan mı? Sanmam, onlarca cihan değer gibime geliyor. Neymiş bir bakalım onlarca cihana degecek olan sözün altındaki cevher?

Eskilerin bir sözü daha vardı, derlerdi ki, *okunmayan gazete daima yenedir.* Öyle midir, değil midir, aşağıdaki yaşlanmış gazete haberini okuduktan sonra kararı sizler vereceksiniz. Haberin başlığı şöyle: *Yeni Bir Teşebbüs.* Acaba bu haber hangi gazetede yayımlanmış, tarihi nedir? Bir soru daha: Nedir bu yeni teşebbüs? Aşağıda, haberin aynen alınan ve fazla uzun olmayan tamamını okuduktan sonra içinizden neler geçireceksiniz, bilemem ama ben o ci-



Prof. Dr.  
Saim SAKAOĞLU

hanları hatırlayacağım.

*Haber aldığımızı göre pek yakında şimdilik Konya-Ankara ve ilk baharda da Konya-Adana hatlarında yolcu ve eşya nakliyatını temin maksadıyla bir nakliyat şirketinin kurulacağını öğrenmiş bulunuyoruz. Radyo, kalorifer ve buz dolabı ile tam konfora haiz M.A.N. otobüsleriyle muntazam servisler yapılacaktır.*

*Bu servislerin son ve kat'i fiyatları belli olmamakla beraber, şimdilik Konya-Ankara 300, Ankara-Konya 300, Konya-Cihanbeyli 150, Cihanbeyli-Konya 150 kuruş olduğu ve otobüslerin hükümet alanındaki yolcu salonundan ve Ankara da Anadolu garajından hareket edecekleri öğrenilmiştir.*

*Şehrimizde büyük bir alâka ve memnuniyetle karşılanacak ve büyük bir ihtiyaca cevap verecek olan bu teşebbüse başarılar dileriz. (Yeni Meram, 14 Kasım 1950, Salı)*



Ağabeyimden dinlemiştim, her hâlde bu haberin tarihinden daha önce olmalı. Bir tür tellal diyebileceğim birileri çıkar, avuç içi kadar olan Konya çarşısında bağırırlarmış:

“Yarın sabah saat on’da, Ankara’ya otobüs kalkacaktır. Gitmek isteyenler adlarını filan yere yazdırsınlar!”

Otobüsün kalkma saati gelince yerince müşteri olmuşsa otobüs kalkarmış, yolcu sayısı üç beş kişi ise kalkmazmış. Öyle ya, harcı borcunu karşılamazsa niye kalsın ki!

Yukarıdaki ilanın üzerinden 64 yıl geçmiş. Hızlısı değil yüksek hızlısı ile trenler, Konya’dan kalkan veya güneyden gelip Ankara’ya devam eden Adana, Karaman, Mut, otobüsleri ve daha niceleri... Mercedesleriyle, BMW’leriyle hız denemesi yapan lüks oto sahipleriyle artık ömrünü doldurmak üzere olan Murat 124’leriyle uçak pistini andıran Ankara-Karayolunu süsleyenler...

Daha önce bir yazımda da değinmiştim, ilk Ankara yolculuğumun tarihi 1957 yılının Ağustosunun sonları idi. Şimdi adı ‘eski’ye çıkan Garaj’dan Oto Nakliyat’a biner, Etlik Garajları’nda inerdik. Taksi dolmuşları da Ulus’taki İş Bankası’nın arkasına kadar getirirdi.

O yıllarda bugünkü firmaların hiç biri yoktu. Oto Nakliyat’tan başka Kale

adlı bir şirket daha vardı. Bir ara Saran adı da tabelalara yazılmıştı. Başkalari da vardı muhakkak, ama hatırlamak kolay olmayacak.

Şoförün sağında motoru olan otobüslerin markası acaba neydi mi? İkarus olabilir mi? Hafızama güvenemiyorum bu markalar konusunda. Ancak bu motorun sağ tarafında da tek kişilik bir koltuk olurdu. Oradan yolu seyretmenin ayrı bir tadı olurdu.

O yılların otobüsleri bugünküler gibi yüksek olmazdı, çünkü onların bagajları koltukların altında, arabaların zemin katında değil, tavanında olurdu. Özel merdivenlerle çıkılan tepeye tahta bavullar muavin tarafından düzgünce yerleştirilir, üzerleri branda ile örtüldükten sonra sıkıca bağlanırdı. İnsanın, ‘Hey gidi günler, hey!’ diyeyi geliyor.

Genç okuyucularım, yaşı yetmiş geçmiş dedeniz veya bir tanıdığınız varsa o yılları bir soruverin de anlatıversinler. Şimdi tarihe karışan Meram Ekspresi sefere konuluncaya kadar bu otobüsler yolların hâkimi idi, sonra tren biraz hızlarını kesmişti. Şimdi ise bir saat 50 dakikalık Konya-Ankara seferleri otobüs seferlerini bayağı azaltmış durumdu...

Yakın bir gelecekte Konya-Ankara arasında helikopter seferleri başlatılırsa şaşmayalım.

## Aczimin Giryesi

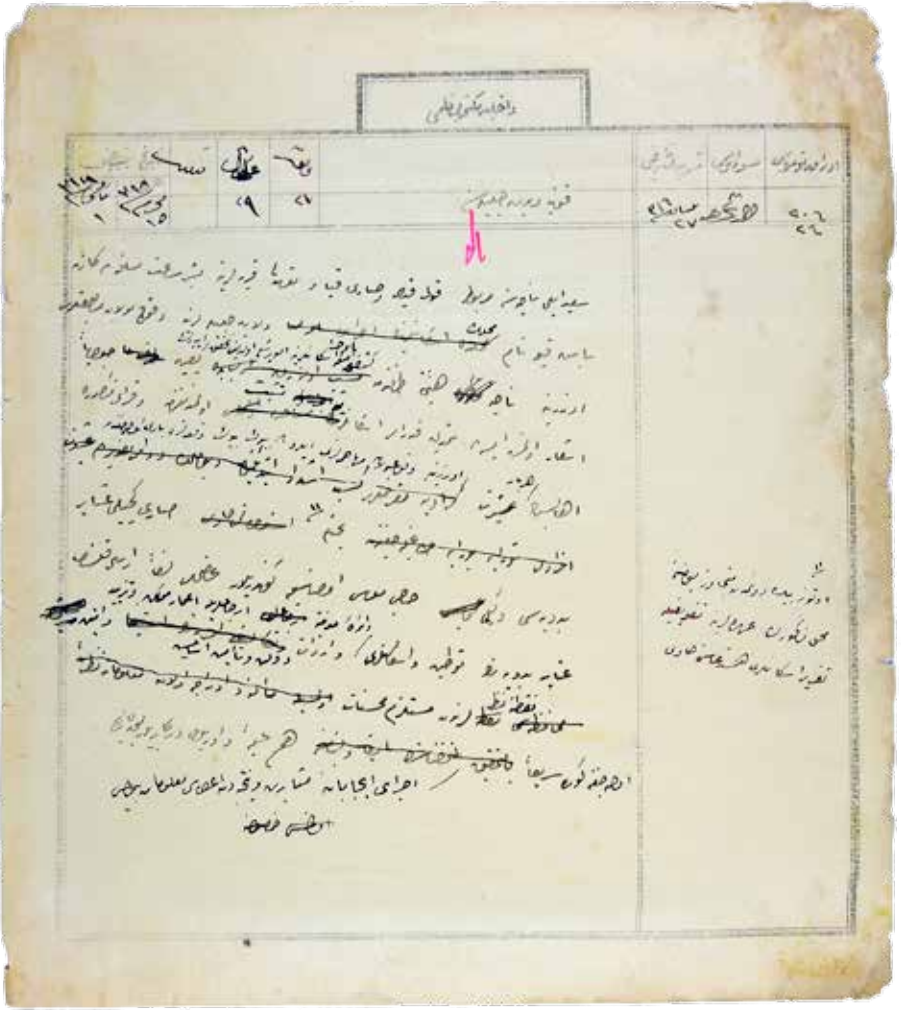


### Göz ve öz...

Gönül taşlaşmışsa göz yaşarmaz,  
Göz yaşarmayınca öz yeşermez.

Ahmet Sevgi





Başkuyu'nun Kuruluşu Belgesi.



Başkuyu arazisinde gömülü olarak bulunan Kitab-ı Mukaddes.

kuyu" bir yerleşim yeri olarak görülmektedir (bk. Osmanlı Döneminde Başkuyu Haritası). Ancak Başkuyu'nun varlığı bundan da eski tarihlere –en azından - Bizans Dönemine kadar uzanmaktadır. Çocukluk yıllarımızda, beldenin Ağın (Ak - in)

mevkii başta olmak üzere birçok yerinde zaman zaman rastlanılan bronz Bizans sikkeleri bu kanaati güçlendirmektedir.<sup>(2)</sup> Diğer yandan Ağın, Camili, Kabakyatak gibi mevkilerde görülen eski Müslüman mezarları da; atalarım yerleşmeden önce de buranın –zaman zaman da olsa - sakinlerinin bulunduğunu göstermektedir.

### Yörükler ve Sarıkeçililer

Yörük kelimesi "yörü-mek" fiilinden –k ekiyle yapılmış bir ad olup

(2) Geçmişe dair enteresan bir belge de Osmanlıca matbu bir *Kitab - ı Mukaddes*'tir. Büyük amcam tarafından 1970'li yıllarda toprağa gömülü olarak bulunan bu kitabın ilk ve son sayfaları mevcut olmadığından baskı yılı ve yeri bilinmemektedir. Bu kitabın da –şimdilik bizce meçhul - ilgi çekici bir hikâyesi olmalıdır.





1960'lı yıllarda Başkuyu'dan genel bir görünüm.

“yürüyen” demektir; sözlükte “göçebe, göçerev, göçer” manasına gelir. Yörük kelimesinin XIV. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış ve yaygın biçimde kullanılmış olması mümkündür (Sümer 2013: 570). Zaman zaman bazılarınca bu konar - göçer Türkmenleri ifade etmek için kullanılan “Yürük” tabiri ise yanlış bir kullanımdır. Zira bu kelime bir sıfat olan “yügrük (>yürük)” kelimesinden gelmektedir. Bu itibarla “Yürük at yemini artırır” atasözünde de kullanıldığı gibi “güçlü, çevik, çalışkan, eline ayağına çabuk; (at vb. için:) iyi yürüyen, koşan” anlamlarındaki “yürük”le göçebe Türk kabilelerini ifade eden “Yörük”, tür ve anlam bakımından tamamen birbirinden farklı kelimelerdir (Dulkadir 1997: 9 - 10).

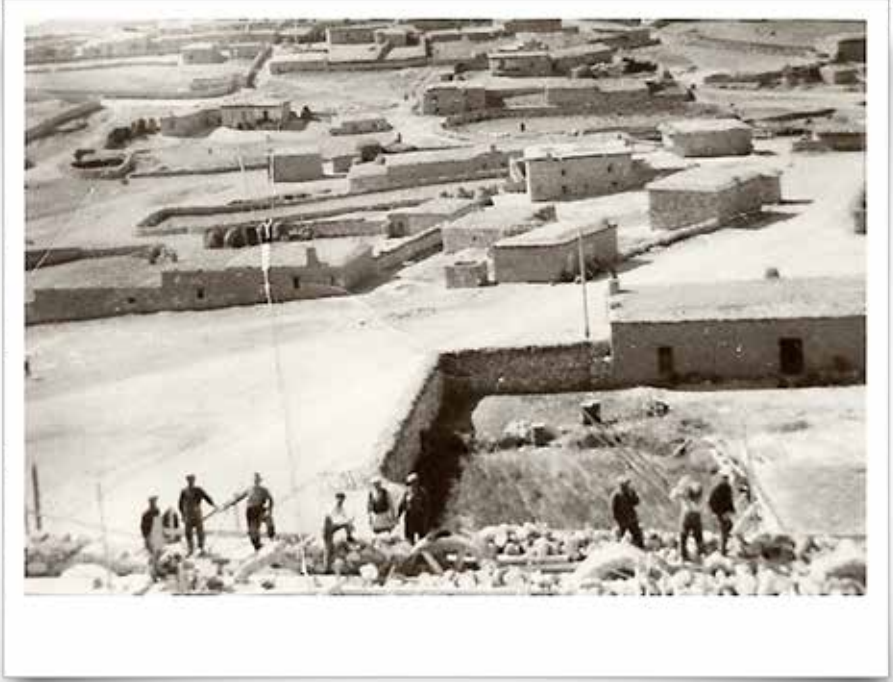
Diğer yandan çoklarınınca etnik (kavmi) anlamda kullanılan Yörük kavramının, etnik özelliği yoktur. Yörüklük tamamen bir yaşama biçiminin adıdır ve geçimi bütünüyle hayvancılığa bağlı, kış sahillerde ya-

hut ılıman iklimli yerlerde, yazı yaylalarda geçiren konar - göçer Türk topluluklarına “Yörük” denilmektedir (Dulkadir 1997: 16).

Bir asrı aşkın bir zaman önce Yörüklüğü terk edip, yerleşik hayata geçerek Başkuyulu olan Sarıkeçili cemaatine gelince... Bilindiği gibi Oğuzlar köken olarak, Oğuz Kağan'ın altı oğlu ile bunların dörderden yirmi dört torununa dayanmaktadır (bk. Ebül Gazi Bahadır Han ts.: 48 - 52). Sarıkeçililer de köken olarak Oğuz Kağan'ın, oğlu Gün/Kün Han'dan torunu Kayı'ya bağlanmaktadır.

### **Sarıkeçililerin Başkuyu'yu Resmen Yurt Tutmaları**

Asırlardır Teke (Antalya) yöresinde hayatlarını sürdüren atalarını bu topraklara çeken en önemli iki etken; Başkuyu, Hayrat Kuyu, Gökçe Kuyu, Güllü Kuyu gibi kuyuların varlığı ile otları davarlarına bol bol yeten uçsuz bucaksız bereketli meraları olmalıdır. Bu topraklara atalarının tespit edilebilen geliş tarihleri, za-



Başkuyu Camii'nin ikinci inşaatı (1964-65)

manın nüfus kayıtlarına göre, XIX. asrın ortalarıdır. Mesela 1320/1904 Yılı Nüfus Defteri'ne göre, Başağaoğlu Ali 1275 (1859 - 60) Başkuyu doğumludur (Ceran 1995: 36).

Aşağıda mevcutlarını vereceğimiz bir grup Sarıkeçili Yörük hanesi, XIX. asrın sonlarına doğru (1890'lı yıllar) Saideli (Kadınhanı) nahiyesinin Başkuyu mahalline yerleşmeye karar vermişlerdir. Karar vermişler vermesine de; asırların alışkanlığını terk etmek elbette kolay olmayacaktır. Nitekim hemen basa girişip o zamanların çetin kışlarını, kıl çadırdan daha rahat geçirecekleri bir dam karnesi inşasına başlayamazlar. Bu topraklarda son defa kurulan kara çadırlar, savuşturulamayan tedirginlikle, üç beş yıl yerlerinden sökülmezler. Yağan adam boyu kar, o durduğunda da hükümlerini ele geçiren jilet gibi keskin poyrazın amansız saldırıları kara kıl çadırlarda göğüslenir. Burada, içinden bakıldığında bir tül'ü andıran kıl çadırın rüzgâr, özellikle de yağmurlar karşısındaki acziyeti akla takılabilir. Ama her tür-

lü tabiat şartlarına alışkın atalarım bunun da çaresini bulmuştur. Yağmur kendini gösterdiğinde bir süpürge marifetiyle kıl çadır güzelce sulandığında -su damlaları kıl çadırın gözeneklerini kapatacağından - ne kadar kuvvetle yağarsa yağsın yağmurun kıl çadıra hükmü geçmez.

Nihayet Hacı Musa adında bir vekil bularak, onun imzasıyla Devlet - i Âliyye'ye bir istida verilir. Bu istidaya verilen cevap ise, Konya coğrafyasında yeni bir köyün resmen kuruluşunun ilanıdır. Devletin mezkûr cevabının tam metni şudur:

#### **“Dâhiliye Mektûbî Kalemi**

**Evrak Numarası:** 206/26

**Müevvîdi İsmi:** Ahmed Tahsin(?)

**Tesvîdi Tarihi:** 27 Nisan sene [1]316

**Târîh - i Tebyîzi:** 15 Muharrem sene [1]318/1 Mayıs sene [1]316 [15 Mayıs 1900]

## Konya Vilâyet - i Celilesi'ne

Saidili nâhiyesine merbût Kolu-kısa ve Sarıkaya ve Ta'ahhüdlü [Kuyubaşı] karyelerine beşer saat mesâfede kâ'in Başkuyu nâm mahal-lin vilâyet-i celilelerine vukû' bulan mürâcâ'atları üzerine nâhiye hey'eti tarafından keşfi bi'l-icrâ iskânlarına elverişli olduğu tahakkuk ederek keyfiyet cevâben iş'âr olunmuş ise de şimdiye kadar emr-i iskânlarına teşebbüs olunmadığından ve kurâ-yı mezkûre ahâlisinin her bâr aşîret üzerine vukû' bulan muhâcemeleri ilerüde büyük büyük vak'alara bâdi' olacağından bahisle otuz bin dönümden mütecâviz bulunan mahall-i mezkûrun uhdelere tefviziyle takrîr-i iskânları istid'âsını hâvî Sarı-keçili aşâyir-i bedeviyesi vekili Hacı Mûsâ<sup>(3)</sup> imzâsıyla gönderilen arzuhâl leffen irsâl kılındı. Aşâyir-i bedeviyenin tavnin ve iskânları dâ'ire-i mûfiyyete ircâ'larıyla i'mâr-ı memleket ve tezyîd-i vâridât-ı devlet ve te'mîn-i âsâyîş ü emniyet nokta-i nazarlarından müstelzim-i muhassenât olacağına göre serî'an icrâ-yı icâbâtına müsâberet ve neticeden i'tâ-yı ma'lûmât olunması husûsuna himem-i aliyye-i dâverileri derkâr buyrulmak bâbında..."<sup>(4)</sup>

(3) Bu Hacı Musa, muhtemelen Akasakaloğlu Musa'dır. Zira 1320/1904 Tarihli Saideli Nüfus Defteri'ne göre Başkuyu nüfusuna kayıtlı tek Musa, 35 Nu.lu hane reisi, 1268 (1852-53) Alan doğumlu Aksakaloğlu Musa'dır (öl. 1332/1916-17) (Ceran 1997: 36).

(4) Günümüz Türkçesiyle:

"İçişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü

Evrak Numarası: 206/26

Müsveddeyi Yazanın/Kâtibin Adı: Ahmed Tahsin(?)

Müsveddinin Yazılış Tarihi: 27 Nisan sene [1316

(Yazıyı) Temize Çekme Tarihi: 15 Muharrem sene [1318/1 Mayıs sene [1316 [15 Mayıs 1900]

### Yüksek Konya Valiliğine

Saidili [Kadınhanı] nahiyesine bağlı Kolu-kısa ve Sarıkaya ve Taahhüdlü (Kuyubaşı) köylerine beşer saat mesafede mevcut olan Başkuyu adlı mahallin yüce valilik makamlarına vuku bulan müracaatları üzerine nahiye heyeti tarafından yapılan keşif sonucu iskânlarına elverişli olduğu tahakkuk ederek keyfiyet cevaben bildirilmiş ise de şimdiye kadar iskân işlerine teşebbüs olunmadığından ve anılan köyler ahâlisinin her defa aşîret üzerine vuku bulan saldırıları ileride büyük büyük vakalara sebep olacağından bahisle otuz bin dönümden fazla bulunan anılan mahallin kendilerine dağıtılmasıyla iskân kararı dilekçesini ihtiva eden Sarıkeçili göçebe aşîretleri vekili Hacı Musa imzasıyla gönderilen dilekçe ilişikte gönderildi. Göçebe aşîretlerin vatan

Başkuyu'yu kuran Sarıkeçili Yörükleri 1320/1904 Tarihli Saideli Nüfus Defteri'ne göre 43 hanede, 105'i erkek, 81'i kadın olmak toplam 186 kişidirler. İlerleyen yıllarda kendilerine katılan ailelerle birlikte günümüz Başkuyulularının ataları olan aileler ve geldikleri yerler ise şöyledir:

**1 - Antalya Hüsamoğlu Mahallesi'nden gelenler:** Ünsallar, Tekeler, Molla oğlu Vurallar, Başkuyular, Kayalar, Gülerler, Yıldırımlar, Yoğurtçular, Buhurcular, Hederoğulları, Kıbrisoğulları, Gültenler.

**2 - Antalya Sarı Musa Mahallesi'nden gelenler:** Karabacaklar, Hacı Veli oğlu Vurallar, Güreller, Savranoğulları, Sarılar, Karalar, Dündarlar, Işıklar<sup>(5)</sup>, Sarıkayalar, Çoralar, Demirler.

**3 - Antalya Odabaşoğlu Mahallesi'nden gelenler:** Akbaşlar, Çakaloğulları.

**4 - Antalya Racile Mahallesi'nden gelenler:** Aktaşlar.

**5 - Antalya Bademli köyünden gelenler:** Ak Molloağulları, Vuralar.

**6 - Antalya'dan gelenler:** Gökçeler, Kadioğulları, Güllüler, Torunlar, Özcanlar, Demireller, Özdemirler, Kaymaklar, Tutallar, Çakallar, Atamanlar, Uslular, Çalışkanlar, İnceler, Gökler, Aktaşlar, Kabakçılar, Söğütler, Ceranlar.

**7 - Konya'dan gelenler:** Hacı İlyasoğulları, Sarılar, Tunceller.

**8 - Hatunsaray - Alan'dan gelenler:** Kara Veli oğulları, Aksakallar, Çakaloğulları, Dilsizoğulları.

**9 - Çumra - Okçu - Alan'dan gelenler:** Büyük Aksakallar, Karataşlar.

tutma ve yerleşmelerini sağlayacak makama bırakarak, memleketin imarı ve devlet gelirlerini çoğaltma ve asayişin temini ve emniyet nokta-i nazarlarından gerekli güzel şeyler olacağına göre çabucak gereklerinin yerine getirilmesi için hemen işe başlanmasına ve neticeden bilgi verilmesi hususuna himmetleri yüce vezaretin bilgilendirilmesi hususunda..."

(5) Baba süâlem.

Eski müslüman mezarları.



**10- Eski Başkuyulular:** Başollar, Katrancılar, Gültenler, Güreller, Savranoğulları, Akçalar, Öcallar, Ünallar.

**11- Burdur Deve Deresi'nden gelenler:** Bacaklar.

**12- Bolvadin'den gelenler:** Şahinler.

**13- Tokat'tan gelenler:** Önallar.

**14- Niğde'den gelenler:** Çorullar.

**15- Kundullar'dan<sup>(6)</sup> gelenler:** Ünverler<sup>(7)</sup>, Akçalar.

**16- Kütahya'dan gelenler:** Yılmazlar.

**17- Sarayönü - Karabıyık'tan gelenler:** Alabaylar, Kıyaklar, Yozcular.

**18- Beyşehir'den gelenler:** Şengüller.

**19- Yozgat'tan gelenler:** Ateşler.

**20- Ilgın - Büyükoba'dan gelenler:** Şimşekler, Öztürkler, Turgutlar, Karalar.

**21- Beyşehir - Gökçekuyu'dan gelenler:** Kökenler, Akbaklar, Karasahinler.

**22- Çumra'dan gelenler:** Acarlar.

**23- Boğazlıyan'dan gelenler:** Somuncular.

**24- Ilgın - Çatak'tan gelenler:**

İlhanlar.

**25- Kadınhanı - Sarıkaya'dan gelenler:** Göçerler<sup>(8)</sup>.

**26- Doğanbey'den gelenler:** Yöntemler.

**27- Burdur - Bucak - Kızılyaka'dan gelenler:** Dalanlar.

**28- Yüreğil'den gelenler:** Mansızlar.

**29- Kerkük'ten gelenler:** Terzioglulil.

**30- Sırtbey'den gelenler:** Sırtbeyler [?].

**31- Sarayönü - Kuyulu Zebir'den gelenler:** Akbaşlar. (Ceran 1995. IX - X)

Başkuyu köyünü kuran Sarıkeçililer oldukça dindar olduklarından yapılaşmaya ilkin köy camii ile başladılar. Başkuyu'nun ilk camiinin inşası, köyün kurulduğu tarih olan 1316/1900 yılıdır. 1925 senesinde bir tamir gören cami 1965 yılında yıkılarak yerine daha büyük bir cami inşa edilmiştir. Başkuyu Camii'nin ilk imamı, aynı zamanda da mektep hocası olan Hacı Musa oğlu Molla Mehmet Efendi'dir (Ceran 1995: 58 - 59).

#### KAYNAKÇA:

CERAN, Ahmet Şeref (1995), *Konya - Kadınhanı - Başkuyu Kasabası*, Konya.

DULKADİR, Hilmi (1997), *İçel'de Son Yörükler/Sarıkeçililer*, Mersin.

EBÜLGAZİ BAHADIR HAN (ts.), *Şecere - i Terakime/Türklerin Soy Kütüğü*, (haz. Muharrem Ergin), Tercüman 1001 Temel Eser: 33.

SÜMER, Faruk (2013), "Yörükler", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. XLIII, s. 570 - 573.

(6) Günümüzde Tuzlukçu ilçesine bağlı Kundullu köyü olmalı.

(7) Anne sülalem.

(8) Yörüklerin kurduğu köye yerleşen tek Kürt asıllı aile.





# CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA TAYYARELERE DAİR BAZI KANÂATLER VE KONYA'DAN BİR TAYYARE HATIRASI



Abdullah  
AYDOĞMUŞ

Cumhuriyetin ilanından sonra 16 Şubat 1925'te kurulan Türk Tayyare Cemiyeti'nin yayın kuruluşu olan **Türk Tayyare Cemiyeti Mecmuası**'ndan derlediğimiz o günkü havacılık anlayışı hakkında bilgiler veren bir yazıyı ve 11 Temmuz 1927'de Konya'ya gelen bir grup tayyarenin Konya halkı tarafından karşılanışını içeren Babalık Gazetesi haberini aşağıya aktarıyoruz.

“Tayyarecilik havadan ağır bir cismi semaya yükseltip hareket ettirmek ilmidir<sup>(1)</sup>. İnsanların uçmaya başlamaları tarihte taş devri demir devri gibi bir de hava devri açmıştır. Beşerin ve medeniyetin halvalara hakimiyetini temin eden bu devrin küşadı hakikaten büyük bir muvaffakiyettir. Muvaffakiyetten de büyük bir şey büyük bir zafer! Medeniyetin her sahasında derin akisler husule getiren bu mühim ve şanlı zafer yakında vesait-i nakliye ve vesait-i harbiyede büyük bir inkılap geçirecektir. Nakliyatın ve harbin karalar ve denizlerden havalara intikal edeceği zaman çok uzak değildir. Tayyare o kadar büyük ve seri terakkiyata mazhar oluyor ki bu sürati yine ancak tayyarelerin süratiyle ölçmek kabildir.

Tayyare dünya üzerinde hiçbir hayvanın hiçbir vasita-i nakliyenin yarısına bile takrib edemeyeceği müthiş bir süratle uçan bir çelik

kartal oldu. Beşyüz kilometreye yaklaşan bu süratin en seri ekspreslerden beş defa daha süratli olduğunu hatırlamak tayyarenin vesait-i nakliye aleminde daha şimdiden yaptığı inkılabın azametini ve hava devrinin nasıl mühim bir devir olduğunu olacağını ispata kifayet eder. Tayyarelerin yollu yolsuz memleketlerde seri vasita-i



“Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tayyareler”,  
Türk Tayyare Cemiyeti Mecmuası, 1 Kanunu Sani 1926

(1) Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Tayyarenin Tarihçe-i Tekamülü - Tayyarelerimiz bu günkü mertebe-i tekamüle ne suretle vasil olduklar?, 15 Teşrin-i Sani 1341. (15 Kasım 1925)



Türk Tayyare Cemiyeti Mecmuası ,Türk Tayyareciliğinin  
Timsal-i İstikbali,1 Şubat 1926

nakliye vazifesini görerek insan posta eşya-i ticariye ve şahsiye nakletmek suretiyle esnayı sulhta ifa edeceği hizmetleri söylemek gerekir<sup>(2)</sup>.”

“Tarihte fasıl fasıl açılıp kapanan devirler medeniyet yolunda bir dönüm noktası teşkil eder ki açık-göz ve ilm-i fenne iman etmiş milletler o dönüm noktalarında birbirlerine yetişmeye çalışırlar. Gözleri kapalı ilim ve fenne inanmayan milletlerde ancak asırdan asıra ele geçen bu fırsatları kaçırmazlar geride kalırlar ve artık öndekilere yetişemeyecek kadar geride kalırlar. İhtiyaçları nispetinde yolları demiryolları donanmaları olmayan milletler şimdi hava devrinin havalara hakimiyet devrinin önlerine serdiği fırsattan istifade etmek vaziyetindedirler. Çünkü tayyare filoları ile bu noksanlarını telafi edebilirler ve yarın nakliyat ve harbin merkezi havalara intikal ettiği zaman tama-

men mücehhez bulunurlar<sup>(3)</sup>.”

“Umumi harple tayyare birinci derecede harp aleti olarak kabul edilmiştir. Hücüm ve müdafaa için o kadar imkanlar bulundu ki ordu ve donanma yavaş yavaş ikinci dereceye düşmeye başladı. Düşman üzerine uçurulan bir tayyare filosu ile düşman ordusunu veya düşman donanmasını mahvetmek değilse bile dağıtmak mümkündür.

Uzun muharebe senelerinin kıymetli tecaribi göstermiştir ki istikbal muharebesi yarının harbi tayyare ve hava muharebesidir. Tayyaresiz zafer kazanmak mümkün olmadığı gibi tayyaresiz memleketlerin müdafası müyesser değildir. Hudutların bin kilometre uzaklarından uçarak başlarımıza bomba ve kurşun yağmuru yağdırabilmek kudretine sahip olan tayyareler bu itibarla bütün millet ve memleketler için en hayati ve mühim bir silah-ı müdafaa ve taarruz olmuştur. Hava kuvveti her millet ve hükümetin istirahat etmeyen daima sefer başında yaşayan bir silahtır. Bütün bu faydalarına binaen bilhassa kendilerini karadan müdafaya mecbur olan milletler tayyarelere ve hava kuvvetlerine fevkalade büyük bir ehemmiyet atfettiler<sup>(4)</sup>.”

“Türk tayyareciliği kahramanlarının menakıbı yeni Türk tayyareciliği için medar-ı ilham olacak kudsi bir tarih teşkil eder. Şehit tayyarecilerimiz kah düşmüşler kah havalarda yanmışlar kah denizlerde boğulmuşlar bütün bu kahramanlık menakıbının teşekkül edeceği ali kuvvet bundan sonraki neslin ve bugünkü neslin Türk tayyareciliğinde takip edeceği istikameti çezecektir.

Türk tayyareciliği faal bir suret-

(2) Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Kuvve-i Havaiye Amil-i Muvaffakiyettir, 21 Mayıs 1341. (21 Mayıs 1925)

(3) Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Hava Devri, 15 Eylül 1341. (15 Eylül 1925)

(4) Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Bugünün Tayyareleri ve Türk Tayyare Cemiyeti, 15 Teşrin-i Evvel 1341. (15 Ekim 1925)

te hemen bütün dünyanın tayyarecilik tarihiyle beraber Harb-i Umumi'den beş sene evvelki bir devirde başlayan tayyarecilik ilk teşekkül ettiği günden itibaren kendisinden ümit edilen ve kendisine tevdi edilen vazifeyi ehliyetle, liyakatle ve fedakarlıkla ifaya başlamıştır. Harb-i Umumi'ye tekaddüm eden mahdud sulh seneleri ve Harb-i Umumi devri esnasında kendi uzubetiyle ve kendi kudret-i maddiyesiyle mütenasib fevkinde bir liyakatle icra-i faaliyet etti. Harb-i Umumi'den sonraki felaket devrinde bütün vesait-i maslahamız gibi tayyareciliğimiz de bir fasılaya uğramıştır.

Mütareke devrinde istila kuvvetlerinin vasıl oldukları bütün aksam memlekette vesait-i harbiyenin mahfuz bulunduğu noktalarda bu vesaitin heyet-i mecmuasını nasıl tahrip etmiş veyahut alıp beraber götürmüşlerse Harb-i Umumi'den evvel başlayan tayyareciliğimizin bütün semerat-ı mesaiyesini teşkil eden her cinsten tayyare malzememizi tayyare cihazlarımızı Ayestefanos'tan alıp götürmüşlerdir. Götürülen malzemenin o zamana kadar cem ve idhar edilmiş olan miktarı hakkında bir fikir verebilmek için o zamanki düşmanların gasp ettiği malzeme yekünü 100 milyonluk bir kıymetteydi. Fakat esbab-ı müdafaa namına ne varsa alınmış gaspedilmiş veya tahrip edilmi olan millet aynı vasıta kudretini tedarik imkanını bulmakla beraber vatan müdafasına şitab ettiği zaman nasıl diğer esbab-ı müdafaa hususunda yokluğu maksada vusul için bir mani telakki etmedi ise tayyare malzemesinin yokluğunu da bir mani telakki etmedi.

Cidal-i milli bidayetinde tayyare malzemesi namına memleketimiz-



تورک طیاره جیمشک - جیمی برقی نیرت قرزی هراد عباس آله انصاری  
ملی طیاره وندازی تورکمان اولنومبر ۱۳۲۱

**Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Türk Tayyare Cemiyeti Reisi  
Bolu Mebusu Cevad Abbas Beyefendi  
Milli Tayyare Filoları Kumandanı Üniformasıyla, 7 Ağustos 1925.**

de hemen hiçbir şey yoktu. Fakat bu kudsi cidalı bu istiklal mücadelesini muhakkak zafere isal azmiyle başlayan hareket nasıl şimendifer dingillerinden top kaması yaparak muharebe meydanlarında faal olmak harikasını gösterdiyse elimizde bulunan yarı kırık dökük tayyarelere uçacak vasıtalar hazırlandı.

Bu malzemelerle kahramanlarımız düşman mevazi üzerinde uçarak namus vazifesini ifaya başladı. Mücadele-i milliye bittiği ve sulh günlerinin her vasıtayı kudret-i milliye ile tedarik imkanı faalen hulul ettiği zaman devlet teşkilatı heyet-i umumiyesiyle bütün dün-



# سو کیلی مسافر لرمزك

شهر مز او - قنده جولانلری

اولی نسخه مزده یازدینمز وجهله سو کیلی  
و محترم مسافر لرمز دون شهر مزك اوزرنده  
آلی - سکر آراسنده طوبولو اولارق سکر  
طیاره ایله بر جولان پایشلردر .

صبح بش یقندن اعتباراً مسافر لرمز  
صورت مختلفهده، خاصة طیاره محاسبه جیسی  
امین ورسدات هوایه مدیری سبجی بککرك  
غیرت و معاوتبله احضار ابدیلدن اوطوم و بیللارله  
حروسی خان جوارنده کی طیاره میداننه حرکت  
ایشلردر .

آز سو کره حاضر لمان طیاره لر بربری  
متعاب بو کاسکک باشلاشلردر . محترم ونواز -  
شکار طیاره جیلرمز اوراده موجود زوار  
حاضر ونه طیاره به یقینلری تکلیف ایشلر  
ویویانده قول اردو ارکان حریبه رئیس  
اه پراتور سکیبائی فکری، محرر لرمز دن کوک  
پوناره، لازم عزت بککک طیاره به راکب ایشلر  
ویومسعود جولان دن نمونینله رده، ن رانتر اراج  
قلب ایچنده، میدانه نازل اولمشلردر .

میدانده، طیاره لرمزی کورمک و وارنر  
ایتمک اوزره ارکان عسکر به و لیکه مزندن  
و خلق مزندن بر چوق ذوات اثبات وجود  
ایچشدر .

Babalık Gazetesi, 11 Temmuz 1927.

yada vesait-i harbiye içinde kabul-u ihmâl olmayan tayyare malzemesi tedarikine başladı. Devlet malum olan bütün imkanın azamisinden istifade ederek bugün mevcudiyetlerini milletin kendilerine tamamen emniyet edebileceği bir mertebede telakki edebileceğimiz kuvve-i havaiyemizin esası vücuda getirildi.

Mevcudiyetimizi maksadı temine tamamen kafi addetmemekle beraber şimdiki teşkilatın kuvveti şayan-memnuniyet bir mahiyettedir. Bir tarafta memlekette tayyarecilik sanayi bulunmayan diğer devletler gibi fabrikası olmayan devletler gibi hava malzemesini paramızla hariçten satın almaya çalışırken diğer taraftan da mutlaka memleketin içerisinde diğer esbab-ı müdafada olduğu gibi kendi paramızla tayyare imalathaneleri yapmak teşebbüsü taht-ı karara alındı.

Vatan müdafası mefhumunda tayyareciliğin yeri ço yüksektir. Eskiden muharebeler tayyaresiz cereyan etmiş meydan muharebeleri nihayet karşı karşıya bulunan iki cephenin üzerindeki tarafeyn arasında ve yalnız o muntıkaya ve muntikanın yakınlarına isabet edecek bir tehlike teşkil ederdi. Fakat tayyareler bir vasıta-i harp olacak şeklinde tekemmül ettikten sonra milletler için bu tesir bu tehlike hiçbir vakit cephelere mahsur kalmamıştır. Sanayiye, fabrikalar ve bütün şimendiferler ancak tayyarelerle kabil-i müdafadır.

Şimdiki muharebelerde tayyareciliğin yeri büyüktür. Bilhassa bizim memleketimizde olduğu gibi büyük masraflar ve mesai pahasına vücuda getirilen ve getirilecek olan bütün tesisat-ı sanayiye fabrikalar ve bütün şimendiferler ancak tayyarelerle kabil-i müdafadır.

Yoksa uzun senelerin emeği ile vücuda gelecek bütün hayati müesseseler tahrip edilir ve tahribat bu hususta kalmaz. Seferin devamı müddetince vatanın herhangi bir köşesinde bir tek köylü dahi ne kendinin ne evladının hayatını ve ne de malzemesini ve hülasa hiçbir şeyini hiçbir vakit masun addemez. Mensup olduğu devletin esbab-ı müdafası bilhassa havadan



esba-ı müdafası temin edilememiş ise hiçbir zaman millet huzur ve sükun göremez. Memleketimizde tayyareciliğin terakkisi için sivil hayatta dahi tayyareciliğe muhabbetkar yeni bir ruhun tesisi lazımdır. Karada bütün müdafa vesaiti nihayet düşmanın kendisiyle ve mücehhez olduğu malzeme ile çarpışmakta müyesser olur. Halbuki hava vesat-i müdafası düşmanın silahlarından düşmanın bizzat kendisinden başka müstakil bir hedef-i mücadele olan tabiata karşı da mutlaka temin -i zafer eylemeyi istilzam eyler<sup>(5)</sup>.”

### SEVGİLİ MISAFİRLERİMİZİN ŞEHİRİMİZ ÜZERİNDE CEVELANLARI

“Bin badireden kurtulan vatandaşımızın havalarıyla beraber inci kadar kıymetli muhteşem tayyarelerimiz ve muhterem tayyarecilerimizin Konya’ya izafe ettikleri sürur-u milli ile bütün Konyalılar mesud olmuştur. Muhterem hemşehrilerimiz görmüşlerdir ki Türk’ün hamiyet ve semahat-ı vataniyesinden damlayan mini mini katreler yavaş yavaş feyizli bir göl haline inkılap etmekte Türk vatanının çelik süngülerle örülen kara hudutlarıyla beraber müthiş harp kartallarıyla da hava hudutları muhkim olunmaktadır.

Sabah beşbuçuktan itibaren misafirlerimiz suret-i muhtelifede hassaten tayyare muhasebecisi Emin ve rasadat -ı havaie müdürü Suphi beylerin gayret ve muavenetiyle ihzar edilen otomobillerle Horozluhan civarındaki tayyare meydanına hareket etmişlerdir.

Az sonra hazırlanan tayyareler birbirini müteakip yükselmeye başlamışlardır. Muhterem tayyarecilerimiz orada muhterem hazırına

tayyareye binmelerini teklif eylemişler ve bu meyanda Kolordu Erkan-ı Harbiye Reisi Binbaşı Fikri muharrirlerimizden Gökpınar, Mülazım İzzet Beyler tayyareye rakiplik (gözcü) olmuşlar ve bu mesud cevelandan memnuniyetle ve derin bir inşirah-ı kalp içinde meydana nazil olmuşlardır.

Meydanda tayyarelerimizi görmek ve ziyaret etmek üzere erkan-ı askeriye ve mülkiyemizden ve halkımızdan birçok zevat ispat-ı vücut etmiştir.

Bu esnada Vali İzzet belediye ve Tayyare Cemiyeti reisi Kazım, Meclis-i Umumi azasından Mahmut Ramiz beyler maale tayyare meydanına gelmişlerdir.

Belediye reisimiz hassaten bataklıkların şekil ve vaziyetini görmek maksadıyla tayyare ile bir cevelan yapmak istemiş ve Yüzbaşı Hakkı Beyin tayyaresiyle mezkur bataklıklar üzerinde bir devir yapmışlar ve memnuniyetle esaslı bir intiba ile avdet eylemişlerdir.

Gerek tayyare filosu kumandanı Rahmi Bey gerek kahraman tayyareci zabitelerimizin göstermiş oldukları tevazu ve nevazışkarlık herkesin üzerinde çok şayan-ı şükran intibalar bırakmıştır.

Son cevelan Hakkı Bey tarafından yapılmış vali beyin kerimeleri Feriha Hanım ile Tayyare Cemiyeti veznedarı Nazif ve reis beyin mahdumu Ertuğrul beyler iştirak etmişler ve uçuşlardan fevkalade memnuniyet mevcub olmuştur.

Şehrimizin tayyareden muhtelif şekilde fotoğrafisi alındığı gibi hassaten şehrimizin civarındaki bataklıkların fotoğrafisi Yüzbaşı Rıfat Bey tarafından alınarak Konya belediyesine hediye edilmiştir<sup>(6)</sup>.”

(5) Tayyare Cemiyeti Mecmuası, Vatani Müdafada Tayyareciliğin Yeri, 1 Şubat 1926.

(6) Babalık, 11 Temmuz 1927, “Sevgili Misafirlerimizin Şehrimiz Üzerinde Cevelanları”.



## ERMENEK'TE TARİHİ ZULÜM!

215 yıl önce Ermenek'te yapılan büyük bir zulmü Osmanlı arşiv belgeleri ortaya çıkarmaktadır. Konya Şer'iyye Sicili'nde (5.Cilt 25-2) "Ermenek'te tek kişi kalmayacak kadar" bir kaçıştan ve bunun nedeni olan yetkili zulmünden bahsedilmektedir.

Bu olayda Ermenekli mağdurların durumu şu kelimelerle anlatılmaktadır: "Perakende, sergerdan, mağdur, sefil, perişan ve tab-âver-i tahammül olamamak."

1798 yılında Taşeli bölgesinde büyük bir nüfus dalgalanması yaşanır. Özellikle bölgemizden geçen "Deve Yolu" üzerinde bazı yol kesmeleri yaşanmış, başta Anamur olmak üzere çeşitli beldeler arasında gerginlikler meydana gelmiştir. Bu münferit olayları bahane ederek Abidin ve Ahmet adlı yetkililer halka görülmemiş bir zulüm yaparlar bunun sonucu olarak da Ermenek'te tek kişi kalmayacak şekilde bölgeyi terk eden ve kaçışan halk Karaman ve Konya'ya ulaşır.

Aileler dağılır ve halk dar-madağın olur, memlekete ve ikametgâhlarına dönecek bir imkânı bile kaybederler. Ayakları yalın, üzerleri pejmürde, perakende, sefil ve mağdur bir halde Karaman ve Konya'da sürünürler ve hayata tutunmaya çalışırlar. Dedelerimizin bu hali ve çektikleri mezalim padişaha kadar ulaşır ve padişah III. Selim aşağıdaki Fermanı yetkililere ulaştırır ve hepsini muhakeme ederek en ağır cezanın verilmesinde en ufak bir gevşeklik

gösterilmemesi konusunda kadıları uyarır.

Aşağıda hem bu belgenin transkripsiyonunu hem de Osmanlıca aslını bulacaksınız.

*"Ermenek İç-il Paşası Hakkında*

*Düstur-u mükerrem Karaman Valisi Vezirim edâmellahü taâlâ iclâlehü ve kıdvetü'n-nüvvabi'l-müteşerriin Konya Kazası Naiibi Mevlana zîde ilmühü tevkî-i refî-i hümayun vâsil olucak malum ola ki İç-il Sancağında vaki' Ermenek kazası yayalıların bu defa der bar-i ma'dilet-kararıma takdim ettikleri arzuhallerine liva-i mezbur Mutasarrıfı sabık mir-i miran-i kiramdan Emiru'l-ümerai'l-kiram Ahmet dâme ikbalühünün ve karındaşı Abidin ve Yayalığı Ahmet nam kimesnelerin hılaf-i şer' vaki' olan zulüm ve teaddilerine bir veçhile tab-âver-i tahammül olamadıklarından cümlesi Konya ve Karaman taraflarına perakende ve perişan olup Kaza-i mezburda bir ahad kalmadığın ve vilayetlerine varmak imkânı da olmayup sefil ve sergerdan ve mağdur oldukların inha ve mübaşir marifetiyle Konyada terafü-u şer' ve ihkak-ı hak olunmak babında emr-i şerifim sudurununu istid'a etmeleriyle zaman-i sa'd-i iktiran-i şahanemde vediatullah olan fukaraya mikdar-ı zerre zulüm ve teaddi vukua gelmesine bir veçhile rıza-i aliyem olmamağla ve Mir-i miran-ı mumailleh el-haletü hazihi bâ emr-i âli Kıprıs Ceziresine memur olmağla sen ki Vezir-i muşarun ileyhysin tayin olunan mübaşir marifetiyle vekil-i şer'îyi Konya'ya ihzar ve*

*iddia-yı hukuk ve tayin-i mâdde idenler ile ferden ferden terafü-u şer' ve ba'de's-sübut ihkak-ı hak ve keyfiyet-i suret sicillatıyla derseadetime arz ve ilam olunmak fermanım olmağın imdi ber veçh-i meşruh marifetin ve tayin olunan mübaşir mumaileyh marifetiyle mir-i miran mumaileyhima vekil-i şer'îsi Konya'ya ihzar ve iddia-yı hukuk ve tayin-i mâdde iden husamâstıyla Mevlana-yı mumaileyh huzurunda terafü-u şer' ve ba'de's-sübut icra-i şer'i ve ihkak-ı hakka ihtimam ve dikkat ve keyfiyeti suret-i sicillatıyla alâ vech's-sihha der aliyyeme arz ve ilama mübaşeret olunmak ve hilafı bir gûne hâlât-ı tecviz olunmak babında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur.*

*Buyurdum ki: Mübaşir tayin olunan dergâh-ı muallâm gediklülerinden Kıdvetül- emacidi ve'l-ekarimi İsmail zîde mecdühü ile hüküm-i şerifim vusul buldukta bu babta veçh-i meşruh üzere şeref-yafte-i sudur olan ferman-ı vacibül-ittiba' ve lazimül- imtisalimin mazmun-i itaat-makrunuyla amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eylesesiz, şöyle bilesiz: alamet-i şerife itimat kılarsız.*

*Tahriren fi evasit-i Şabani'l- Muazzam Sene: selase aşera ve mieteyn ve elf*

*Vasale fi 15 Şevval 1213 (1798)  
Be makam-i Kostantiniyye"*

## **Konya Şer'iyye Sicilleri 5.Cilt 25-2**

### **ÖZET VE SONUÇ**

**1-** Şikâyeti yapan "Ermenek Kazası Yayalıları"

**2-** Zülmü icra eden orada görevli: Ahmet ve kardeşi Abidin ile Yayalığı Ahmet. Anlaşıyor ki Yayalılardan Ahmet'in yaptığı zulme diğer Yayalılar dayanamamış ve padişaha arzuhalde bulunmuşlardır.

**3-** Bu üç kişi işgal ettikleri makamın gücüyle "hilaf-i şer'i" yani yasalara aykırı olarak Ermenek'te tek kişi bırakmadan halkın dayana-

mayacağı bir haksız zulümle onları Konya ve Karamana darmadağın ederler. O yıllarda Anamur'dan Ermenek yayalarına çıkan Yörükler zor yıllar yaşarlar.

**4-** Padişah Ermenek halkına "Vediatullah, fukara" demekte ve "Allah'ın bize emanet ettiği fakirler" tabirini kullanmaktadır.

**5-** Ayrıca Konya'da büyük bir mahkeme kurularak tarafların burada yüzleştirilmesini ve bütün hakların sahiplerine verilmesi emredilmektedir.

**6-** Bu zulmü yapanların elebaşı yetkili kendisine şikâyet geldikten sonra padişah tarafından Kıbrıs'a sürgün edilmiştir. Padişah bu zulmü ve tecavüzü yapanların Konya'ya getirilmelerini de özellikle fermanında söylemiş Kıbrıs'ta bulunanın da yasal vekilinin ihzari olarak getirilmesini emretmiştir.

**7-** Yayalık nedir? Osmanlı devletinin kuruluş döneminde, barış zamanı tarımla uğraşan, savaş zamanı sefere katılan; kapıkulu ocaklarının kurulmasından sonra da bir süre eyalet askeri olarak kullanılan; bunlara karşılık kimi vergilerden bağışık tutulan bir sınıf yaya askeri. Adı geçen eyaletlerden birisi de İçel olup burada yayalar yani piyade askerler bulundurulmakta savaş haricinde geri hizmetlerde çalıştırılmaktadır. Ermenek'teki bu olayda zalim yetkilinin emri altında da bir yaya gurubu vardır ve bugünkü jandarmanın görevi için zaman zaman kullanılmaktadır.

**7-** Mağdurlar büyük oranda Konya'da olduklarından mahkeme de burada kurulmuştur.

**8-** Padişah mahkeme sonucunun zabıtlarıyla beraber kendisine mutlaka ulaştırılmasını ve Ermenekli mazlumların haklarının son noktasına kadar alınmasını Konya kadısına çeşitli vurgu ifadeleriyle emrediyor.



